

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/197334,Krwawy-Poniedzialek-4-IX-1939-Niemiecka-zbrodnia-wojenna-na-mieszkancach-Czestoc.html>
13.04.2024, 21:27

Krwawy Poniedziałek 4 IX 1939. Niemiecka zbrodnia wojenna na mieszkańcach Częstochowy - Częstochowa, 21 lutego 2024

W środę 21 lutego w Przystanku Historia Centrum Edukacyjnym IPN im. gen. Janusza Gąsiorowskiego w Częstochowie odbył się wykład Adama Kurusa, historyka OBEN IPN Katowice, nt. „Krwawy Poniedziałek 4 IX 1939. Niemiecka zbrodnia wojenna na mieszkańcach Częstochowy”. Spotkanie cieszyło się ogromnym zainteresowaniem i zgromadziło ponad 100 uczestników (w sali przewidzianej na około 50 osób). Wielu zainteresowanych, którzy chcieli wziąć udział w wykładzie, musiało zrezygnować ze

względu na całkowity brak miejsca i niemożność dostania się do środka. Za utrudnienia przepraszamy.

Poniedziałek 4 września 1939 roku to w dziejach Częstochowy data wyjątkowo tragiczna, a jednocześnie wciąż zbyt mało znana wśród ogółu społeczeństwa. Dzień po zajęciu Częstochowy – ówczesnie blisko 140-tysięcznego miasta – przez oddziały niemieckiej 46 Dywizji Piechoty dowodzonej przez gen. mjr. Paula von Hase, doszło na jej ulicach do chaotycznej strzelaniny w wyniku której poległo 9 niemieckich żołnierzy (w tym dwóch oficerów), a 14 zostało rannych. Przyczyny tego incydentu do dzisiaj nie są jednoznacznie wyjaśnione. W odwecie żołnierze Wehrmachtu rozpoczęli masowe „aresztowania” przypadkowych osób, które zatrzymywano na ulicach lub wyciągano siłą z mieszkań i bram kamienic. Wśród nich byli nie tylko mieszkańcy Częstochowy, ale także uciekinierzy z podczęstochowskich miejscowości. Formowane kolumny zakładników prowadzono ulicami m.in. na centralne place miasta, do opuszczonych koszar Wojska Polskiego, na teren szkół, a także do częstochowskiej archikatedry. Tylko na samym pl. Pierackiego (obecnie pl. Biegańskiego) Niemcy zgromadzili około 10 000 osób. Jednocześnie w wielu miejscach rozpoczęły się egzekucje, których dokonywali żołnierze Wehrmachtu pod niezwykle błahymi pretekstami, a ich ofiarami padali mężczyźni, kobiety, a nawet dzieci. Bezbronnych cywilów Niemcy mordowali pojedynczymi strzałami w tył głowy, seriami broni maszynowej, granatami oraz bagnietami. Głównymi miejscami egzekucji były obecne place Biegańskiego i Daszyńskiego, plac przed archikatedrą oraz ulice Starego Miasta, a jako masowe groby w wielu przypadkach posłużyły głębokie rowy przeciwlotnicze. Dokładna liczba ofiar nie jest znana. Ówczesne władze miasta liczbę tę określiły na 671 pomordowanych oraz setki rannych. W wyniku ekshumacji przeprowadzonych za zgodą Niemców w 1940 roku, z różnych miejsc pochówku wydobyto zwłoki 227 osób; w 2019 roku w czasie prac remontowych przed częstochowską archikatedrą odnaleziono szczątki kolejnych 13, co łącznie daje liczbę 240 ofiar, w tym 22 obywateli polskich pochodzenia żydowskiego. Należy wyraźnie podkreślić, że szczątków wielu ofiar nigdy nie odnaleziono, a wiele miejsc, gdzie miały znajdować się groby – nigdy nie ekshumowano.

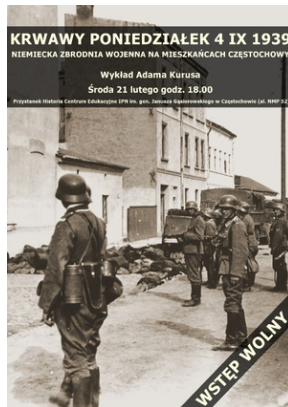
Omawiane wydarzenia, które przeszły do polskiej historii jako częstochowski „Krwawy Poniedziałek”, stanowią jedną z największych niemieckich zbrodni wojennych dokonanych na polskich cywilach we wrześniu 1939 roku.

Jaka była geneza tej nie mającej usprawiedliwienia zbrodni wojennej, o której nawet w samej Częstochowie mówi się zbyt rzadko? Jaka była sytuacja w przededniu tych dramatycznych wydarzeń i jak rzeczywiście wyglądało wkroczenie Wehrmachtu do miasta? Jaka była przyczyna i jakie jednostki niemieckie odpowiadają za dokonanie zbrodni? Jakie wydarzenie położyło kres egzekucjom na ulicach miasta i jaka była w tym rola lotników polskiej Brygady Bombowej? O tym oraz m.in. o przebiegu prac ekshumacyjnych ofiar w 1940 i 2019 roku, dowiedzieli się uczestnicy wykładu w Przystanku Historia w Częstochowie.

Wszystkie wymienione wyżej zagadnienia przedstawione zostały w świetle najnowszych

badań, a całość tradycyjnie została zobrazowana bogatą dokumentacją archiwalną oraz licznymi fotografiami obrazującymi wydarzenia „Krwawego Poniedziałku” w Częstochowie, w wielu przypadkach nigdy wcześniej nie publikowanymi.

Spotkanie stanowiło dwudziesty pierwszy z cyklu wykładów: II wojna światowa w regionie częstochowskim. Nowe fakty, nieznanymi bohaterowie, zapomniane epizody.

Krwawy Poniedziałek 4 IX 1939. Niemiecka zbrodnia wojenna na mieszkańcach Częstochowy - Częstochowa, 21 lutego 2024